

Olsztyn, 4 stycznia 2022 r.

Prof. dr hab. Marek Marks
Katedra Agroekosystemów i Ogrodnictwa
Wydział Rolnictwa i Leśnictwa
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Dyscyplina: Rolnictwo i Ogrodnictwo

Recenzja

rozprawy doktorskiej **mgr Eweliny Surdackiej**

pod tytułem

Czynniki i efekty rozwoju agroturystyki w województwie świętokrzyskim

wykonanej na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie,
Wydziale Agrobiotechnologii, w Katedrze Turystyki i Rekreacji

pod kierunkiem naukowym

**dr hab. Joanny Hawleny, prof. uczelni
(promotor)**

oraz

**dr hab. Anny Mazurek-Kusiak, prof. uczelni
(promotor pomocniczy)**

Recenzję opracowano na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Rolnictwo i Ogrodnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 27 października 2021 r. (pismo Prof. dr hab. Barbary Kołodziej – Przewodniczącej Rady Dyscypliny o Sygn. RD Rio 510/os/2021, z dnia 29 października 2021 r.).

1. Wybór tematu i jego charakterystyka

Koncepcja rozwoju zrównoważonego stała się paradygmatem współczesnych teorii rozwoju. Nie można zrealizować tej pożądanej z wielu względów koncepcji, jeżeli nie wdroży się zasad rolnictwa wielofunkcyjnego, ukierunkowanego na realizację zarówno celów produkcyjnych, jak i celów związanych z funkcjami rolnictwa jako dostarczyciela dóbr publicznych i dóbr merytorycznych.

Rozwój zrównoważony obszarów wiejskich polega na zwiększeniu dywersyfikacji gospodarki wiejskiej, a więc odejściu od jej monofunkcyjnego charakteru opartego na produkcji rolniczej, na rzecz rozwoju rolnictwa wielofunkcyjnego i działań pozarolniczych. Dotychczasowe tempo wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest ciągle niezadowalające. W związku z tym społeczeństwo wiejskie oczekuje szybszych zmian. Aby te zmiany były skuteczne na danym obszarze w krótkim czasie powinien zadziałać taki czynnik jak przedsiębiorczość wspierany przez władze rządowe i samorządowe (regionalne i lokalne). Decydują też o tym takie aspekty jak: dostęp do kapitału (kredyty, pożyczki, subwencje), podaż, popyt, promocja, poziom wykształcenia społeczności lokalnej, kompleksowa infrastruktura itd. Problematykę tę szczegółowo przedstawia i analizuje Doktorantka w podrozdziale 1.1. *Wielofunkcyjność obszarów wiejskich w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju.*

W aktywizacji obszarów wiejskich coraz większego znaczenia nabiera ukierunkowanie społeczności lokalnych na poszukiwanie różnego rodzaju form aktywności pozarolniczej, dających miejsca pracy i zapewniających korzyści materialne. Bez stworzenia możliwości w tym zakresie nie uda się zahamować migracji młodych ludzi, szczególnie w poszukiwaniu pracy, zmniejszyć jawnego i ukrytego bezrobocia i ograniczyć tempa starzenia się społeczeństwa wiejskiego. Dotyczy to szczególnie województw o małej powierzchni gospodarstw rolnych. Do nich zalicza się również województwo świętokrzyskie ze średnią powierzchnią gospodarstwa 5,82 ha (dwukrotnie niższą niż średnia krajowa).

Jedną z form takiej aktywności mającej ścisły związek z funkcjonującym gospodarstwem rolnym jest agroturystyka. Agroturystyka to forma wypoczynku odbywającego się na terenach wiejskich o charakterze rolniczym, oparta o bazę noclegową i rekreacyjną związaną z gospodarstwem rolnym oraz jego otoczeniem przyrodniczym, produkcyjnym i usługowym. W wielu krajach stanowi ona nieodłączny

element gospodarowania na terenach wiejskich, co udokumentowała Doktorantka w podrozdziale 1.3.1. *Rynek usług agroturystycznych w Europie – wybrane kraje.*

Agroturystyka z jednej strony umożliwia czynny wypoczynek w najatrakcyjniejszych zakątkach naszego kraju, do jakich z pewnością zaliczyć można urokliwe okolice południowej części centralnej Polski z Górami Świętokrzyskimi i ich najwyższym szczytem Łysicą, Jaskinią Raj, Zamkiem Królewskim w Chęcinach czy Świętokrzyskim Parkiem Narodowym na czele. Z drugiej zaś strony może stanowić dodatkowe, a często nawet alternatywne źródło dochodów w tych małych i średnich gospodarstwach rolnych. Województwo świętokrzyskie wyróżnia się, szczególnie cennym w rozwoju agroturystyki, dużym zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego, kulturowego i bogactwem walorów przyrodniczych, szczegółowo opisanymi w Rozdziale II pt. *„Charakterystyka przestrzenna i społeczno-ekonomiczna województwa świętokrzyskiego”*,

Warto zaznaczyć, że rozwój turystyki, w tym agroturystyki, to także lepsza dbałość o środowisko danego regionu, ale i rozbudowa infrastruktury (drogi, linie kolejowe, internet szerokopasmowy, telefonia komórkowa itp.), ponieważ turysta nie jest skłonny wypoczywać w regionie zanieczyszczonym i zdegradowanym, do którego trudno dojechać, a mając odpowiedni sprzęt (laptop, tablet itp.) - być odcięty od świata. Agroturystyka to również forma turystyki zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju, bowiem wyklucza zbyt intensywny ruch turystyczny związany nadmierną presją na środowisko przyrodnicze i kulturowe.

Zainteresowanie agroturystyką znacząco wzrosło w mijającym 2021 r., szczególnie w okresie wakacyjnym. Głównym powodem była pandemia spowodowana koronawirusem SARS-Cov-2 i związane z tym obostrzenia przy wyjazdach zagranicznych oraz poszukiwanie przez turystów miejsc o małym natężeniu ruchu turystycznego.

Podsumowując powyższe rozważania uważam, że wybór tematu pracy doktorskiej dotyczący aktualnych zagadnień wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich z wykorzystaniem uwarunkowań ekonomiczno-przyrodniczych do rozwoju agroturystyki w województwie świętokrzyskim jest trafny i podyktowany rzeczywistością gospodarczą i społeczną tego regionu. W pracy podjęto też ważne zarówno z poznawczego, jak i praktycznego punktu widzenia, zagadnienie o rozległych implikacjach przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych.

2. Ocena pracy pod względem metodycznym, merytorycznym i formalnym

Przedłożoną do oceny pracę Doktorantka przygotowała zgodnie z przyjętymi zasadami dla tego typu opracowań. Praca składa się z 244 stron maszynopisu wraz z aż 122. tabelami, 33. rysunkami i 12. fotografiami własnoręcznie wykonanymi przez Autorkę. Końcową część pracy (str.230 - 244) stanowi Aneks, który zawiera dwie ankiety (I. Ankieta skierowana do osób prowadzących gospodarstwo agroturystyczne - str. 230-236; II. Ankieta skierowana do osób przebywających w gospodarstwach agroturystycznych - str. 237-244). Wykaz piśmiennictwa składa się ze 167 pozycji, z czego 144 to pozycje literaturowe (w tym 10 ustaw), a 23 stanowią adresy stron internetowych.

Pracę podzielono na 6 głównych rozdziałów z tego cztery zanumerowano cyframi rzymskimi. W kolejności są to: „Wstęp”, któremu nie nadano numeracji, rozdział I: *Agroturystyka jako przedmiot badań w naukach rolniczych*, rozdział II „*Charakterystyka przestrzenna i społeczno-ekonomiczna województwa świętokrzyskiego*”, rozdział III „*Materiał i metody badań*”, rozdział IV. „*Wyniki badań*” oraz bez numeracji rozdział Podsumowanie i wnioski.

W rozdziale I „*Agroturystyka jako przedmiot badań w naukach rolniczych*” wyodrębniono jeszcze 7 podrozdziałów, w rozdziale II „*Charakterystyka przestrzenna i społeczno-ekonomiczna województwa świętokrzyskiego* - 6, w rozdziale III „*Materiał i metody badań*”- 2, w rozdziale IV. „*Wyniki badań*” – 4. Rozdział *Podsumowanie i wnioski* (najważniejszy w pracy!) nie dostał zaszczytu, aby go zanumerować, a wnioski – ponumerować. Uzupełnieniem pracy jest aneks zawierający wzory kwestionariuszy ankiet, które zostały wykorzystane do badań w gospodarstwach agroturystycznych.

Sekwencja treści zamieszczonych w kolejnych częściach pracy jest w zasadzie prawidłowa, a proporcje między treścią teoretyczną i wynikową oraz objętością poszczególnych rozdziałów, można uznać za poprawne dla tego rodzaju prac promocyjnych.

Rozdział „*Wstęp*” (nie numerowany - obejmujący 4 strony) stanowi rozszerzenie streszczenia pracy, a większość informacji dotyczy treści, które będą opisywane w poszczególnych rozdziałach. Na stronie 7 pojawia się cel pracy, bardzo zawiły i trudny do zrozumienia, a dopiero na stronie 9 zostaje podana hipoteza badawcza (również bardzo zawiła), poprzedzona treściami celu pracy tylko nieco inaczej sformułowanymi (patrz str. 7 - akapit 3 i str. 9 – akapit 2).

W opracowaniach naukowych, a takim jest dysertacja doktorska, wstęp powinien zawierać określenie problemu badawczego, a przede wszystkim wprowadzić czytelnika w przedmiot badań.

Postawiony problem badawczy uzasadnia konieczność przeprowadzenia takich badań, ponieważ na podstawie przeglądu literatury Autorka stwierdziła, że istnieje luka w aktualnym stanie wiedzy, czyli we wstępie powinny być zawarte informacje, co Autorka chciała zbadać i dlaczego. Następnie powinna przedstawić przedmiot i cel badań, czyli co chce tymi badaniami udowodnić oraz postawić hipotezę badawczą. Cel badań musi być sformułowany krótko, jasno i zwięźle. Po lekturze pracy naukowej czytelnik nie powinien mieć wątpliwości, co było głównym celem przeprowadzonych badań. Dlatego fragment tekstu dotyczący celu badań wyodrębnia się często jako osobny akapit, a niejednokrotnie stosuje się wypunktowanie tekstu, a nawet wyodrębnienie podrozdziału „Cel pracy”.

Hipoteza to inaczej założenie badawcze, które ma na celu wyjaśnić określone zdarzenia i fakty, stawiane dla odkrycia pewnych praw i uogólnień. Hipoteza to przypuszczenie na temat rzeczywistości, a sprawdzenie prawdziwości hipotezy odbywa się przez porównanie stanu hipotetycznego ze stanem faktycznym.

We „Wstępie” Autorka podjęła próbę (nie do końca udaną) wprowadzenia czytelnika w zakres pracy i zapoznanie go z celem badań i hipotezą badawczą.

Rozdział I „*Agroturystyka jako przedmiot badań w naukach rolniczych*”, obejmujący 52 strony i składający się z aż 7 podrozdziałów dowodzi, że Autorka dobrze przyswoiła liczącą 167 pozycji literaturę (łącznie z adresami stron internetowych) dotyczącą m.in. zrównoważonego rozwoju, wielofunkcyjności obszarów wiejskich, głównych kierunków zmian w polskim rolnictwie czy turystyki wiejskiej. Szczegółowo odniosła się do agroturystyki jako narzędzi zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, prawnych uregulowań rynku usług agroturystycznych i determinantów rozwoju agroturystyki. Wskazała również na korzyści płynące z rozwoju usług agroturystycznych oraz ograniczenia w tego typu działalności.

W rozdziale II została przedstawiona charakterystyki regionu badań. Opis dotyczy historii i położenia geograficzno-administracyjnego województwa świętokrzyskiego, działalności rolniczej i demografii. W podrozdziałach 2.5 i 2.6 Autorka przedstawiła walory przyrodnicze, krajobrazowe, historyczne i kulturowe województwa świętokrzyskiego.

Analiza rozdziału III „Materiał i metody badań” wystawia Autorce świadectwo umiejętności rozwiązywania postawionej hipotezy badawczej na drodze empirycznej. Pracę swą przygotowała w oparciu o badania ankietowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety dla kwaterodawców i kwaterobiorców. Do zalet pracy trzeba zaliczyć stosunkowo dużą liczebność badanej próby, wyodrębnionej z populacji, co daje podstawy do uogólnień. W badaniach udział wzięło 100 właścicieli gospodarstw agroturystycznych (patrz: Aneks - wzór ankiety – str. 230-237) i 1100 turystów korzystających z kwater agroturystycznych (wzór ankiety – str. 237-241). Ankiety (SERVQUAL – Service Quality) (patrz: Aneks – str. 242 -244) dotyczącą oceny jakości usług świadczonych w gospodarstwie wypełniło 216 respondentów.

Opracowując wyniki badań Autorka zastosowała metody: tabelaryczno – opisową, porównawczą, graficzną oraz statystyczną. W przypadku metod statystycznych Autorka wykorzystwała kilkanaście różnych testów i współczynników statystycznych m.in. test Wilcoxon (będący nieparametrycznym odpowiednikiem testu t dla par zależnych, z zastosowaniem metod nieparametrycznych najczęściej stosowanych w analizie ankiet), analizę rang Kruskala-Wallisa, korelację rang uznawaną za odpowiednik współczynnika korelacji liniowej Pearsona czy test χ^2 – jako test niezależności. Część treści rozdziału ze strony 98, a zwłaszcza akapit 2, winno się znaleźć w rozdziale „Wstęp” zamiast w „Metodyce badań”.

Kolejny rozdział pracy IV „Wyniki badań” obejmujący aż 99 stron, podzielony został na 4 podrozdziały, w tym 3 z nich poświęcono przedstawieniu i analizie zgromadzonego materiału empirycznego. W podrozdziałach tych Autorka zaprezentowała bardzo bogaty pod względem ilości i wartości ładunek wyników pozyskanych z badań ankietowych. Wyniki te zestawiono i przedstawiono w 99 tabelach oraz na 27 rysunkach. Omówienie tak obszernego materiału ze znanstwem i wielką wnikliwością, w oparciu o kryteria statystyczne, dowodzi naukowej dojrzałości Doktorantki.

Pozytywną ocenę rozdziału IV „Wyniki badań” obniża podrozdział 4.4. Dyskusja, gdzie tylko na 2 stronach Autorka próbuje konfrontować wyniki swoich badań z literaturą powołując się na kilka nazwisk (E. Nowak, I. Korba, Ł. Popławski, J. Swajdo, E. Stupnicka, M. Stempień) i cytując tylko (dwukrotnie) tę samą pozycję piśmiennictwa (Nowak E, Korba I., 2012). Dyskusja to konfrontacja wyników badań własnych z literaturą. W drugim zdaniu tego podrozdziału Doktorantka pisze, że „*W dostępnej literaturze naukowej odnaleźć można wiele pozycji piśmiennictwa*

dotyczących agroturystyki i zagadnień z nią związanych. Niestety nie ma to odzwierciedlenia w dalszej części podrozdziału.

Cała praca zawiera aż 122 tabele, 33 rysunki i 12 zdjęć. Tabele są zestawione prawidłowo i czytelnie. Rysunki są to diagramy słupkowe lub kołowe (poza rysunkami 2 i 3, gdzie przedstawiono szkice map). Cenna jest również dokumentacja fotograficzna w postaci 12 zdjęć wykonanych przez Autorkę pracy. Fotografie są dobrze wybrane i dobrane do treści podrozdziału 2.5. Przedstawiają aktualny stan poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego.

Generalnie interpretacja wyników badań jest poprawna i stanowi podstawę do sformułowania wniosków końcowych, które – niestety – w większości mają charakter tylko stwierdzająco-postulatywny. *De facto* nie są wnioskami tylko uogólnieniami lub zaleceniami, które nawet nie zostały ponumerowane. Jest ich aż 16. Uogólnienia te naświetlają podstawowe problemy rozwiązane i przedstawione przez Autorkę w rozprawie, co oznacza jednocześnie, że został spełniony konieczny warunek zweryfikowania postawionej wcześniej hipotezy badawczej. Wnioski powinny być krótkie i zwięzłe, a zarazem podsumowujące wyniki badań i nawiązujące do celu badań.

W „Bibliografii” Autorka rozprawy wymienia 167 pozycji literatury przedmiotu (w tym 10 ustaw oraz 22 adresy stron internetowych - najczęściej odnoszących się do walorów przyrodniczych i kulturowych województwa świętokrzyskiego). Wykaz piśmiennictwa wydaje się być reprezentatywny (patrz uwagi) dla szerokiego grona Autorów podejmujących problematykę obejmującą przedłożony w rozprawie przedmiot badań.

3. Wątpliwości i uwagi

Lektura pracy nasunęła mi kilka uwag dyskusyjnych i krytycznych. Z tego powodu, niezależnie od pozytywnej oceny całości pracy pragnę zwrócić uwagę na pewne usterki i uchybienia. Mogą one pomóc Autorce w nadaniu pracy ostatecznego kształtu przed oddaniem jej do druku w wydawnictwie naukowym.

1. Cel pracy i hipoteza badawcza (o czym pisałem już wcześniej) powinny być sformułowane krótko i zwięzłe. Z racji tego, że badania ankietowe dotyczyły dwóch grup respondentów to - moim zdaniem - można było sformułować minimum dwa cele główne i rozpisać je na kilka celów szczegółowych. Podobną uwagę można odnieść do hipotezy badawczej.

2. W rozdziale 2.3. *Rolnictwo regionu* na str. 73 Autorka opisuje waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej przywołując dane z Projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego ..., [2015] i powołuje się również na Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Z przykrością stwierdzam, że podane liczby nie są prawdziwe. Największy wpływ na ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma ocena jakości i przydatności gleb (0-100 punktów). W dalszej kolejności bierze się pod uwagę czynniki częściowo uwzględnione przy ocenie gleb, takie jak agroklimat (0-15 punktów), rzeźbę terenu (0-5 punktów) i warunki wodne gleb (0-5 punktów). Dane dotyczące wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w poszczególnych powiatach, które podaje Autorka pracy, odnoszą się tylko do jakości i przydatności rolniczej gleb (patrz: *Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski*. Biuletyn Informacyjny IUNG. Nr 12. I/II kwartał 2000 r.; 4-17).
3. W rozdziale III Materiał i metody badań Doktorantka nie powołuje się na żadną publikację naukową dotyczącą metodologii badań naukowych, gdzie np. jest opisana zastosowana w pracy metoda sondażu diagnostycznego. Nie ma też żadnego źródła literaturowego charakteryzującego obliczenia statystyczne, poza informacją, że do tego celu wykorzystano program IBM SPSS Statistics 26. Zapoznając się z treścią tego rozdziału uważam, że zamieszczony szczegółowy opis zastosowanych w pracy analiz, testów i współczynników statystycznych powstał w oparciu o prace źródłowe, na które Autorka się nie powołuje i brak ich w spisie piśmiennictwa. Nie jest to opracowanie autorskie Doktorantki.
4. Definiując i opisując rozwój zrównoważony, ekorozwój, wielofunkcyjność rolnictwa nie sposób pominąć dorobku naukowego takich Profesorów jak: Tadeusz Borys, Barbara Piontek, Bazyli Poskrobko czy Jerzy Wilkin (Autorka w bibliografii zamieszcza tylko rozdział Profesora Wiklina, pochodzący z monografii pod red. Profesora M. Kłodzińskiego; poz. 132). Moim zdaniem warto zapoznać się zwłaszcza z takimi opracowaniami autorstwa ww. Profesorów jak.
 - Borys T. 2011 Zrównoważony rozwój – jak rozpoznać ład zintegrowany Sustainable Development – How to Recognize Integrated. Order. Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development. vol. 6, no 2, 75-81.
 - Piontek B. 2010. Współczesne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego (ujęcie syntetyczne) Contemporary Conditions of Socio-

- economic Development (Synthetic Approach). *Problemy Ekorożwoju – Problems of Sustainable Development*, vol. 5, no 2, 117-124.
- Piontek B., *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
 - Piontek B., *Współczesne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego*, wyd. II, Wyd. Hyla, Bytom 2006.
 - Poskrobko B. 2013. Paradygmat zrównoważonego rozwoju jako wiodący kanon w badaniach nowych obszarów ekonomii. *Ekonomia i środowisko* 3 (46): 10-24.
 - Wilkin J. (red.), 2010. *Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne*. IRWiR PAN, Warszawa
 - Wilkin J. 2011. *Wielofunkcyjność wsi i rolnictwa a rozwój zrównoważony*. *Więś i Rolnictwo* nr 4 (153): 27-39.
5. Mimo dużej liczby prac wykorzystanych przy pisaniu dysertacji odczuwalny jest brak kilku ważnych pozycji dotyczących zarówno rozwoju zrównoważonego, wielofunkcyjności rolnictwa, jak i agroturystyki. Nie wykorzystano np. żadnej publikacji z nr 9(4)/2010 *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*.
 6. Z Sympozjów Agroturystycznych, organizowanych cyklicznie od 1993 r. przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Krakowie, (a odbyło się już ich aż 19) zawsze wydawane są obszerne materiały, najczęściej w formie monografii naukowej związanej z tematem przewodnim konferencji. W bibliografii znalazłem tylko 1 pracę z tych sympozjów (poz. 92 w spisie piśmiennictwa).
 7. Należy żałować, że Autorka nie znalazła dostępu do dwóch bardzo obszernych monografii Wydanych przez Wydawnictwo Akademii Podlaskiej w Siedlcach. Są to: *Marketing w agroturystyce*. 2005. Monografia nr 75. Praca zbiorowa pod red. Marka Plichty i Jacka Sosnowskiego oraz Monografia nr 80 (2007) *Agroturystyka – Moda czy potrzeba?* pod red. Grażyny, A. Ciepeli i Jacka Sosnowskiego.
 8. Warto by było na większą skalę sięgnąć również do dorobku z zakresu agroturystyki, który powstał w ośrodku lubelskim, szczególnie w Katedrze Herbologii i Techniki Uprawy Roślin, Pracowni Agroturystyki i Rozwoju Obszarów Wiejskich
 9. Nie licząc trzech dokumentów „unijnych” w języku angielskim (poz. 17, 18, 82) w przygotowaniu dysertacji Autorka oparła się tylko o literaturę w języku polskim. Tymczasem warto by było sięgnąć po literaturę obcojęzyczną, zwłaszcza kiedy

podrozdziale 1.3.1 zatytułowany jest *Rynek usług agroturystycznych w Europie – wybrane kraje*.

10. Mam również szereg uwag do zestawienia piśmiennictwa, które w mojej opinii zostało dokonane niedbale, np. Profesor Krzysztof Młynarczyk nie jest autorem skryptu *Agroturystyka*, tylko jego redaktorem. Nie potrafię rozszyfrować, co oznaczają numery stron zamieszczane na końcu tylko niektórych prac? Np. wspomnianej już *Agroturystyce* s. 15-26 (poz. 57). Podane strony obejmują akurat fragment rozdziału, którego jestem współautorem. W niektórych pracach wymieniona jest skrócona nazwa tego samego wydawnictwa, a w innych pełna (np. poz. 30 i 131, 141) Pojawiły się również błędy w pisowni niektórych nazwisk (np. Korab zamiast Korba – str. 204 i 205, Zygar zamiast Zegar – poz. 144 bibliografii). Zdarzają się również sytuacje, gdzie Autorka powołuje się na nazwiska Autorów, których opracowania nie są wymienione w Bibliografii, np. J. Kostrowicki - str.11, J. Swajdo, E. Stupnicka, M. Stępień-Sałek – str. 204.
11. Bez szkody dla liczby i zawartości merytorycznej zestawu piśmiennictwa Autorka może pominąć szereg publikacji, które nie są opracowaniami naukowymi, bądź są luźno związane z tematem pracy (np. poz. 7,10, 23, 48, 68, 74 itd.).
12. Przy pisaniu pracy Autorka nie ustrzegła się również błędów stylistycznych i językowych, które zaznaczyłem w recenzowanych egzemplarzu pracy. Nie wymieniam ich z racji tego, że nie obniżają one wartości naukowej i merytorycznej opracowania.

3. Wniosek końcowy

Oceniana praca mgr Eweliny Surdackiej pt. *„Czynniki i efekty rozwoju agroturystyki w województwie świętokrzyskim”* wykonana w Katedrze Turystyki i Rekreacji (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Wydział Agrobiotechnologii) pod kierunkiem naukowym promotora dr hab. Joanny Hawleny, profesora uczelni i promotora pomocniczego dr hab. Anny Mazurek-Kusiak, profesora uczelni spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Praca stanowi samodzielny dorobek Autorki, w której dowiodła, iż posiada umiejętność postawienia problemu badawczego, potrafi odpowiednio dobrać materiał badawczy (w przypadku pracy oparty o badania ankietowe kwaterodawców i kwaterobiorców) i zastosować właściwe metody statystyczne opracowania wyników

tych badań. Pewne uchybienia, na które wskazałem z obowiązku recenzenta w istotny sposób nie obniżają wartości merytorycznej pracy. Mogą jedynie ułatwić nadanie jej ostatecznego kształtu przed oddaniem do druku w wydawnictwie naukowym; mogą także przydać się Doktorantce w dalszej działalności naukowo-badawczej.

Reasumując stwierdzam, że przedstawiona do oceny praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i spełnia wymogi stawiane tego typu opracowaniom naukowym, o których mowa w art. 13 ust.1 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” z dnia 14 marca 2003 roku (Dz.U, z 2003 r., poz 595, z późn. zm.) w związku z art. 179, ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie i nauce (Dz.U z 30 sierpnia 2018 r., poz. 1669).

Konkludując, stawiam wniosek do Rady Dyscypliny Rolnictwo i Ogrodnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie o dopuszczenie mgr Eweliny Surdackiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania Jej stopnia doktora.

Prof. dr hab. Marek Marks

Olsztyn, 4 stycznia 2022 r.